

TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS
2005 m. gruodžio 8 d. *

Byloje C-220/03

dėl 2003 m. gegužės 21 d. pagal EB 238 straipsnį pareikšto ieškinio

Europos centrinis bankas, atstovaujamas C. Zilioli ir M. Benisch, padedamų *Rechtsanwälte* H.-G. Kamann ir M. Selmayr, nurodęs adresą dokumentams įteikti Liuksemburge,

ieškovas,

prieš

Vokietijos Federacinę Respubliką, atstovaujamą U. Forsthoff, padedamo *Recht-sanwalt* W. Hölters,

atsakovę,

* Proceso kalba: vokiečių.

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas P. Jann, teisėjai K. Schiemann (pranešėjas), K. Lenaerts, E. Juhász ir M. Ilešič,

generalinė advokatė C. Stix-Hackl,
posėdžio sekretorė K. Sztranc, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2005 m. birželio 9 d. posėdžiui,

susipažinęs su 2005 m. rugsėjo 13 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

priima šį

Sprendimą

- 1 Europos centrinis bankas (ECB) savo ieškiniu iš esmės prašo Teisingumo Teismo pripažinti, kad Vokietijos Federacinė Respublika turi jam atlyginti už visą prekių tiekimą ir paslaugų teikimą, kurių jam reikėjo oficialiam naudojimui Vokietijoje, ir ypač už visą nekilnojamojo turto nuomą sumokėtą apyvartos mokestį, kurį galima įrodyti ar, naudojant protingus ekonominės analizės būdus, nustatyti, kad jis buvo įskaiciuotas į šios institucijos sumokėtas kainas. Nustačius šios pareigos egzistavimą

iš principo, ECB taip pat prašo, kad ši valstybė narė būtų įpareigota jai sugrąžinti 8 794 023,37 euro minėto mokesčio, kuris buvo įskačiuotas į ECB mokėtą nuomą, sumas ir 1 925 689,23 euro to paties mokesčio, kuris buvo įskačiuotas į sąskaitas už su tomis pačiomis nuomos sutartimis susijusias papildomas išlaidas ir įvairius darbus.

Teisinis pagrindas

2 ECB savo prašymus, pateiktus remiantis 1998 m. rugsėjo 18 d. Vokietijos Federacinės Respublikos ir Europos centrinio banko susitarime dėl šios institucijos buveinės (BGBl. 1998 II, p. 2745, toliau – Susitarimas dėl buveinės) numatyta arbitražinė išlyga, grindžia šio susitarimo 8 straipsnio 1 dalimi, aiškinama atsižvelgiant į 1965 m. balandžio 8 d. Protokolo dėl Europos Bendrijų privilegijų ir imunitetų (OL 152, 1967, p. 13, toliau – protokolą) 3 straipsnio antrąją pastraipą ir 23 straipsnio pirmąją pastraipą.

3 EB 291 straipsnis nurodo:

„Valstybių narių teritorijose Bendrija 1965 m. balandžio 8 d. Protokole dėl Europos Bendrijų privilegijų ir imunitetų nustatytais sąlygomis naudojami privilegijomis ir imunitetais, kurie yra būtini jos uždaviniams atlikti. Tas pats taikoma Europos centriniam bankui, Europos pinigų institutui ir Europos investicijų bankui.“

Protokolas

4 Protokolo 3 straipsnio antroji pastraipa numato:

„Esant galimybei, valstybių narių vyriausybės imasi atitinkamų priemonių, kad būtų netaikomi arba kompensuojami netiesioginiai ar apyvartos mokesčiai, įtraukti į

kilnojamą arba nekilnojamą turto kainą, tais atvejais, kai Bendrijos savo oficialiam naudojimui perka didelės vertės pirkinius, į kurių kainą įtraukti minimi mokesčiai. Tačiau šios nuostatos netaikomos tais atvejais, kai jos gali iškreipti konkurenciją Bendrijose.“

- 5 Protokolo 23 straipsnio pirmoji pastraipa numato, kad jis taikomas ir ECB.

Susitarimas dėl buveinės

- 6 Pagal Susitarimo dėl buveinės preambulės penktąją pastraipą, šio susitarimo tikslas yra „nustatyti Europos centrinio banko privilegijas ir imunitetus Vokietijos Federacinėje Respublikoje remiantis Protokolu dėl Europos Bendrijų privilegijų ir imunitetų“.
- 7 Susitarimo dėl buveinės 8 straipsnio 1 dalis numato:

„Federalinis finansų biuras (*Bundesamt für Finanzen*) taikydamas protokolo 3 straipsnio antrąją pastraipą, pateikus prašymą, iš pajamų, gautų iš apyvartos mokesčio, sugrąžina apyvartos mokestį, kuris atskirai nurodytas įmonių už įvairių prekių tiekimą ir paslaugų teikimą ECB išrašytose sąskaitose, jeigu šios prekės ar paslaugos yra skirtos oficialiam ECB naudojimui. Už šias operacijas sumokėto mokesčio suma kiekvienu atveju turi viršyti penkiasdešimt DM ir ECB ši mokestį turi būti sumokėjęs įmonei. <...>“

8 Susitarimo dėl buveinės 21 straipsnis numato šią arbitražinę išlygą:

„Bet kuri susitarimo šalis pagal Europos centrinių bankų ir Europos centrinio banko sistemos statuto 35.4 straipsnį gali kreiptis į Teisingumo Teismą dėl bet kurio Vokietijos Federacinės Respublikos vyriausybės ir ECB nesutarimo šio susitarimo aiškinimo ar taikymo klausimu, jeigu susitarimo šalys jo negali išspręsti tiesiogiai.“

ECB statutas

9 Prie EB sutarties pridėto Protokolo dėl Europos centrinių bankų sistemos ir Europos centrinio banko statuto (toliau – ECBS) 35 straipsnio 4 dalis numato:

„Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisdikcijai priklauso priimti sprendimus pagal bet kurią Europos centrinio banko ar jo vardu sudarytos sutarties arbitražinę išlygą, nepaisant to, ar ta sutartis reguliuojama pagal viešąją ar pagal privatinę teisę.“

Nuostatos, susijusios su apyvartos mokesčiu

10 Įstatymu dėl apmokestinimo apyvartos mokesčiu (*Umsatzsteuergesetz*), kurio 1999 m. birželio 9 d. redakcija taikytina šioje byloje (BGBl. 1999 I, p. 1270, toliau

– *UStG*), siekiama perkelti į Vokietijos teisę 1977 m. gegužės 17 d. Šeštąją Tarybos direktyvą 77/388/EEB dėl valstybių narių apyvartos mokesčių įstatymų derinimo – Bendra pridėtinės vertės mokesčio sistema: vienodas vertinimo pagrindas (OL L 145, p. 1, toliau — Šeštoji direktyva).

- 11 Pagal *UStG* 4 straipsnio 12 dalies a punktą, kuris grindžiamas Šeštosios direktyvos 13 straipsnio B dalies b punktu, nekilnojamojo turto nuoma neapmokestinama apyvartos mokesčiu. Ši neapmokestinimo taisyklė taip pat taikoma visoms su nuoma susijusioms paslaugoms, įskaitant ir mokesčius, kuriuos nuomotojas renka iš nuomininko pagal nuomos sutartį.
- 12 *UStG* 9 straipsnio 1 dalis, grindžiama Šeštosios direktyvos 13 straipsnio C dalimi, numato galimybę šiuo mokesčiu apmokestinti operaciją, kuri įprastai pagal to paties įstatymo 4 straipsnio 12 dalies a punktą būtų atleidžiama nuo mokesčio, jeigu ši operacija atliekama rangovo, vykdančio operacijas, kurios pačios yra apmokestinamos apyvartos mokesčiu, naudai ir leidžiant išskaityti sumokėtą pirkimo mokestį.
- 13 ECB nėra rangovas Vokietijos mokesčių teisės prasme, ir todėl jo nuomojamo nekilnojamojo turto nuomotojai negali pasinaudoti *UStG* 9 straipsnio 1 dalyje numatyta galimybe ir nekilnojamojo turto nuomą ir su ja susijusių paslaugų teikimą šiai institucijai laikyti šiuo mokesčiu apmokestinamomis operacijomis. Vokietijos mokesčių teisė taip pat nenumato tokios apmokestinimo galimybės, nes ECB, kaip ir privatus bankai bei draudimo įmonės, vykdo tik operacijas, kurioms netaikomas pirkimo mokesčio išskaitymas.

- 14 Pagal *UStG* 15 straipsnio 1 dalį, kuris grindžiamas Šeštosios direktyvos 17 straipsnio 2 dalimi, rangovai, kurie įvykdo jiems priskirtas apyvartos mokesčiu apmokestinamas operacijas, gali iš jo išskaityti pirkimo mokesčio, kurį jie sumokėjo tiekėjams už tarpinį tiekimą, sumą. Tačiau jie negali pasinaudoti tokia galimybe atleidžiamų nuo mokesčių operacijų atžvilgiu, o tokiomis operacijomis pagal *UStG* 4 straipsnio 12 dalies a punktą pripažįstamos nekilnojamojo turto nuoma ir su ja susijusių paslaugų teikimas, nes šiuo atveju apyvartos mokestis nemokamas, ir todėl išskaitymas yra neįmanomas.

Faktinės aplinkybės

- 15 ECB nuomojasi įvairų nekilnojamąjį turtą Frankfurto mieste (Vokietija), kuriame yra jo buveinė. Pagrindiniai du pastatai yra šie:

— *Eurotower* pastatas, esantis 29 Kaiserstraße (toliau — *Eurotower*), ir

— *Eurotheum* pastatas, esantis Neue Mainzer Straße ir Junghofstraße (toliau — *Eurotheum*).

- 16 Akivaizdu, kad pagal *UStG* 4 straipsnio 12 dalies a punktą nekilnojamojo turto nuomai netaikomas apyvartos mokestis. Taip pat pagal principą, kad papildomoms paslaugoms taikoma ta pati tvarka kaip ir pagrindinei paslaugai, su šia nuoma susijusiems mokesčiams (išlaikymo išlaidos, elektra, vanduo, draudimas ir kt., toliau

– mokesčiai) šis mokestis taip pat netaikomas. Todėl nuomotojai, kurie nuomoja ECB nekilnojamąjį turtą ir tvarko su nuoma susijusius mokesčius, už šias operacijas ECB apyvartos mokesčio neskaičiuoja.

- 17 Patys nuomotojai moka apyvartos mokestį nuo visų papildomai teikiamų paslaugų, susijusių su jų išnuomojamu nekilnojamuoju turtu (statybos, įrengimo, priežiūros darbai, taip pat elektros, vandens, draudimo išlaidos ir kt., toliau – pirkimo operacijos). Jeigu šiuo mokesčiu būtų apmokestinama nuomotojo gaunama nuoma, tai akivaizdu, kad jis pagal *UStG* 15 straipsnio 1 dalį galėtų iš savo už apmokestinamąsias operacijas mokamo mokesčio išskaityti mokestį, kurį jis pats sumokėjo vykdydamas pirkimo operacijas (toliau – pirkimo mokestis). Taigi jis galėtų susigrąžinti šią sumą.
- 18 Dėl šios priežasties nuomotojai yra suinteresuoti pasinaudoti *UStG* 9 straipsnio 1 dalimi suteikta galimybe nuomą, kuri įprastai atleidžiama nuo apyvartos mokesčio, laikyti apyvartos mokesčiu apmokestinama operacija. Tais atvejais, kai nuomotojas gali pasinaudoti šia galimybe, tai yra, kai išnuomojama nuomininkams, kurie gali būti rangovais ir kurie patys vykdo apmokestinamas operacijas, nuomininkas vėliau pats gali išskaityti nuomai nustatytą apyvartos mokestį, kuris yra kompensuojamas dėl jo vykdomų operacijų. Nuomininkas iš tiesų taip pat gali susigrąžinti už nuomą sumokėto mokesčio sumą, ir tai, kad nuomotojas turi mokėti mokestį, neturi jam jokių neigiamų finansinių pasekmių.

- 19 ECB manymu, ši atleidimo nuo mokesčių sistema lemia tai, kad ECB turi sumokėti nuomotojams apyvartos mokestį, kurį jie sumokėjo už pirkimo operacijas. Iš tiesų nuomotojai apskaičiuoja nuomą atsižvelgdami į jų pelno maržą, ir todėl nustato didesnes nuomos kainas tokiems nuomininkams, šiuo atveju ECB, kuriems į pateikiamą sąskaitą negalima įskačiuoti pirkimo mokesčio. Nors šios sumos atskirai sąskaitose nenurodomos, tačiau ši institucija teigia, jog galima įrodyti, jog šie mokesčiai įtraukiami į už nuomą ir kitus mokesčius jai pateikiamas sąskaitas. Todėl ECB daro išvadą, kad jis netiesiogiai moka apyvartos mokestį.
- 20 Vokietijos Federacinė Respublika nesutinka, kad apyvartos mokestis yra įskačiuotas į ECB mokamą nuomą ir kitus mokesčius. Ji tvirtina, kad dauguma kitų nuomininkų, o būtent bankai ir privačios draudimo bendrovės, yra tokioje pačioje finansinėje padėtyje kaip ir ECB. Nuomos kainą ir mokesčius nustato rinka, ir ECB neįrodė, kad jos sumokėtos nuomos ir mokesčiai padidinami sumomis, kurios iš esmės atitinka pirkimo mokestį, kurį moka nuomotojai už apmokestinamas su nuoma susijusias operacijas.
- 21 2001 m. balandžio 9 d. laišku *Finanzamt Wiesbaden*, vietos mokesčių institucija, atsisakė patenkinti ECB prašymą sugrąžinti apyvartos mokestį, kuris, jo manymu, įeina į jam nuomotojų pateikiamas sąskaitas už nuomą ir kitus mokesčius. ECB ginčija šį atsisakymą savo poziciją grįsdamas Susitarimo dėl buveinės 8 straipsnio 1 dalimi ir protokolo 3 straipsnio antrąja pastraipa. Vokietijos mokesčių institucijoms ir ECB neišsprendus šio nesutarimo, pastarasis pareiškė šį ieškinį.

Dėl ieškinio priimtinumо

- 22 Vokietijos Federacinė Respublika ginčija ieškinio priimtumą tiek pagal protokolą, tiek pagal Susitarimą dėl buveinės.
- 23 Pirma, Vokietijos Federacinės Respublikos teigimu, Susitarimo dėl buveinės 21 straipsnyje numatyta arbitražinė išlyga akivaizdžiai ir vienareikšmiškai taikoma nesutarimų dėl „šio susitarimo“ aiškinimo ar taikymo atveju. Todėl ji mano, kad Teisingumo Teismas nėra kompetentingas spręsti protokolo aiškinimo ir taikymo klausimus, šiuo atveju dėl jo 3 straipsnio antrosios pastraipos tiesioginio taikymo, ir todėl šis ieškinys yra nepriimtinas.
- 24 Šiuo klausimu pakanka pripažinti, kad, kaip ECB tvirtino posėdyje, ieškinys yra pareikštas ne dėl protokolo 3 straipsnio antrosios pastraipos išaiškinimo ar tiesioginio taikymo, o tik dėl Susitarimo dėl buveinės 8 straipsnio 1 dalies, kuri turi būti aiškinama atsižvelgiant į protokolo 3 straipsnio antrąją pastraipą, nes minėto 8 straipsnio 1 dalis ją įgyvendina šiomis konkrečiomis aplinkybėmis. Pagal Susitarimo dėl buveinės 21 straipsnio arbitražinę išlygą Teisingumo Teismas yra kompetentingas aiškinti ir taikyti šio susitarimo 8 straipsnio 1 dalį atsižvelgiant į jos teisinį kontekstą.
- 25 Antra, Vokietijos Federacinė Respublika nurodo, kad arbitražinė išlyga, kuri pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką turi būti aiškinama griežtai, šioje byloje

yra netaikoma, nes nėra jokio „nesutarimo dėl Susitarimo dėl buveinės aiškinimo ir taikymo“. Iš tiesų ji pati ir ECB susitarė, kad šio susitarimo 8 straipsnio 1 dalyje numatoma, kad grąžinamas tik atskirai sąskaitoje nurodytas apyvartos mokestis, todėl ši nuostata šiuo atveju netaikoma, nes šioje byloje nenagrinėjamas tokio mokesčio sugrąžinimo klausimas.

26 Šiuo klausimu ECB teisingai nurodo, kad akivaizdu, jog ji ir Vokietijos Federacinė Respublika nesutaria dėl Susitarimo dėl buveinės 8 straipsnio 1 dalies aiškinimo ir taikymo, būtent dėl to, ar atsižvelgiant į protokolo 3 straipsnio antrąją pastraipą taikomas platesnis šios nuostatos aiškinimas, pagal kurį valstybė narė turėtų kompensuoti ECB apyvartos mokestį, ne tik kai jis sąskaitoje nurodomas atskirai, kaip numatyta 8 straipsnio 1 dalyje, bet ir kai net ir be atskirų sąskaitų galima nustatyti, jog ECB iš tiesų sumokėjo šį mokestį.

27 Atsižvelgiant į šias aplinkybes, reikia atmesti prieštaravimą dėl priimtino, kuriuo remiasi Vokietijos Federacinė Respublika, ir pripažinti, kad Teisingumo Teismas pagal Susitarimo dėl buveinės 21 straipsnį, skaitomą kartu su ECBS statuto 238 straipsniu ir 35 straipsnio 4 dalimi, yra kompetentingas nagrinėti ECB ieškinį.

Dėl esmės

28 Akivaizdu, kad pačiame Susitarimo dėl buveinės 8 straipsnio 1 dalies tekste numatoma, kad kompensuojamas tiksliai apyvartos mokestis, „atskirai nurodytas

sąskaitoje <...> už įvairių prekių tiekimą bei paslaugų teikimą“ ECB. Taip pat akivaizdu, kad tokie prekių tiekimai ir paslaugų teikimai neapmokestinami jokių apyvartos mokesčių, ir todėl už juos išrašomose sąskaitose toks mokestis negali būti atskirai nurodytas.

29 Tačiau ECB tvirtina, kad Susitarimo dėl buveinės 8 straipsnio 1 dalis, skaitoma atsižvelgiant į protokolo 3 straipsnio antrąją pastraipą, numato ne tik atskirai sąskaitoje nurodyto apyvartos mokesčio atlyginimą, bet ir bet kurio apyvartos mokesčio, įskaičiuoto į ECB mokamą kainą, vadinasi, ir apyvartos mokesčio, kurį netiesiogiai moka ši institucija, nes jis įtraukiamas į jų nuomotojų išrašytas sąskaitas už nuomą, sugrąžinimą neatsižvelgiant į tai, ar tokios sąskaitos buvo išrašytos atskirai, ar ne. Visa tai išplaukia iš to, kad protokolo 3 straipsnio antroji pastraipa aiškiai numato, kad valstybės narės kompensuoja apyvartos mokestį, „kai tik yra galimybė“, ir, be to, numato bendrą reikalavimą sugrąžinti „netiesioginius mokesčius <...>, įskaičiuotus į kilnojamojo arba nekilnojamojo turto kainą“.

30 Tokie argumentai nėra priimtini.

31 Susitarimo dėl buveinės 8 straipsnio 1 dalis akivaizdžiai ir aiškiai numato, kad apyvartos mokesčio kompensavimas priklauso nuo sąlygos (kuri šiuo atveju neįvykdyta), kad šis mokestis būtų „sąskaitoje nurodytas atskirai“. Nors susitarimo nuostatos aiškinimas, atsižvelgiant į teisinį kontekstą, kuriame ji nustatyta, iš esmės gali išspręsti redakcinio pobūdžio neaiškumą, toks aiškinimas negali panaikinti aiškios ir tiksliais šios nuostatos formuluotės prasmės.

- 32 Be to, sąlyga, kad mokestis būtų „sąskaitoje nurodytas atskirai“, neprieštarauja nei protokolo 3 straipsnio antrosios pastraipos tikslams, nei formuluotei. Ši nuostata tik numato „atitinkamas nuostatas“, kurių reikia laikytis norint sugrąžinti mokesčius tik „didelės vertės pirkinių“ atžvilgiu ir tik „esant <...> galimybei“. Taigi Bendrijos institucijoms bei valstybėms narėms suteikiama tam tikra veiksmų laisvė sudarant sutartis, susijusias su protokolo 3 straipsnio antrosios pastraipos įgyvendinimu.
- 33 Atsisakymas kompensuoti mokesčius, kurie nenurodyti ECB pateiktoje sąskaitoje, bet kuriuos pirkdami sumoka jo subrangovai ir kurie gali turėti įtakos jo mokamoms kainoms, nepažeidžia šios veiksmų laisvės ribų. Tas pat taikoma ir Susitarime dėl buveinės nustatyti minimaliai 50 DEM ribai, taikamai siekiant susigrąžinti mokesčius. Todėl šie reikalavimai atitinka protokolą.
- 34 Kita vertus, pirmiau nurodyta sąlyga gina Europos bendrijos bei priimančiosios valstybės narės finansinius interesus, nes jos tikslas yra užtikrinti, kad valstybės lėšos nebūtų naudojamos smulkmeniškomis ir sudėtingoms kompensavimo procedūroms, skirtoms nustatyti, ar iš tikrųjų dalis ECB išlaidų yra vieno iš jo subrangovų sumokėtas pirkimo mokestis.
- 35 Galiausiai reikia pridurti, kad 1968 m. gruodžio 17 d. Nutartis *Ufficio Imposte di Consumo di Ispra prieš Komisiją* (2/68, Rink. p. 635), kuria remiasi ECB, niekaip nesusijusi su šia byla, nes ši nutartis buvo priimta dėl situacijos, kai Europos Bendrijų Komisija pagal protokolą su Italija sudarytame susitarime ketino sumažinti tretiesiems asmenims, kurie nebuvo šio susitarimo šalys, taikomas teises ir garantijas.

36 Atsižvelgiant į tai, kas pasakyta, ECB ieškinys yra atmestinas.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

37 Pagal Procedūros reglamento 69 straipsnio 2 dalį pralaimėjusiai šaliai nurodoma padengti išlaidas, jeigu laimėjusi šalis to prašė. Kadangi Vokietijos Federacinė Respublika prašė priteisti bylinėjimosi išlaidas ir ECB pralaimėjo bylą, pastarasis turi jas padengti.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

1. Atmesti ieškinį.

2. Priteisti iš Europos centrinio banko bylinėjimosi išlaidas.

Parašai.